

Hrozba pro rok 2017: Za šetření elektřinou draze zaplatíte

První analýzy nových tarifů elektřiny podle návrhu Energetického regulačního úřadu

Dosud známé podrobnosti návrhu nových tarifů elektřiny z dílny Energetického regulačního úřadu (ERÚ) právem vyděsí domácnosti s malým počtem členů, jako jsou matky samoživitelky, penzisté, studenti, mladé páry, vdovci a vdovy v důchodovém věku. Ale také všechny domácnosti s nízkou spotřebou, chalupáře a všechny, kteří záměrně snižují spotřebu. Elektřina pravděpodobně výrazně zdraží i pro malé a střední podnikatele, ale i instituce typu škol. Přitom možnost bránit se zdražení bude mít jen zlomek domácností, jakkoliv ERÚ bude tvrdit opak. Na levnější elektřinu se naopak mohou těšit domácnosti s nadprůměrnou spotřebou a velké průmyslové podniky.

Spotřebitelům elektřiny se přestane vyplácet pořizovat úsporné spotřebiče nebo malé fotovoltaiky k pokrytí části své potřeby. Domácnosti s fotovoltaikou budou navíc zatíženy penalizačními poplatky za to, že si chtějí vyrábět samy čistou a levnější elektřinu.

Vysoká spotřeba v domácnostech a stopka pro malé fotovoltaiky přinese patrně tlak na stavbu nových bloků v Temelíně a Dukovanech. Návrh ERÚ stimuluje zvyšování spotřeby elektřiny, čímž se dostává do rozporu s mezinárodními závazky České republiky ke zvyšování energetické efektivity či snižování emisí skleníkových plynů. ERÚ hraje do karet tradičním velkým energetickým firmám, neboť diskvalifikuje záměry rozvoje decentralizovaných zdrojů.

Takové jsou hlavní závěry první analýzy tzv. nové tarifní struktury. Přesnou podobu nových tarifů elektřiny oznámí ERÚ na konferenci 21. ledna 2016. V následujícím textu najdete první analýzu části nových tarifů, které má Hnutí DUHA k dispozici. Detailní dopady na jednotlivé typy domácností se mohou ještě zpřesňovat, nicméně základní rysy nových tarifů jsou již zřejmé i na základě prvních dostupných informací.

ERÚ chystá nové tarify elektřiny. Změna se dotkne úplně všech

Energetický regulační úřad na podzim roku 2015 oznámil, že od začátku roku 2017 budou odběratelé elektřiny platit podle nových pravidel, stávající systém tarifů se má významně změnit.¹ Třebaže jde o změnu, která se dotkne financí úplně všech – rodin, podnikatelů, firem i obecních budov, oficiálních informací je zatím k dispozici velmi málo. Vedle obecných proklamací typu „zákazníci a spotřebitelé mohou ušetřit“ najdeme na internetových stránkách ERÚ jen prázdnou záložku² s názvem Nová tarifní struktura. Detailní představení chystá předsedkyně ERÚ Alena Vitásková a ministr průmyslu Jan Mládek na čtvrtek 21. ledna.³

Částečný obrázek o navrhované podobě nových tarifů si můžeme udělat na základě prezentace konzultační společnosti EGÚ, která na přípravě systému spolupracuje. V prezentaci nazvané „Nový tarifní model – charakteristika, důvody a podmínky jeho implementace“ z konce září 2015, kterou má Hnutí DUHA k dispozici, je uvedeno několik principiálních východisek pro nový způsob placení za elektřinu. Konkrétně jde o:

- změny plateb, které čekají domácnosti vybavené jističem 3 x 25 A (pro jiné hodnoty jističů nejsou údaje zatím dostupné),
- příklady dopadů nového tarifního systému na domácnosti podle velikosti spotřeby,
- zdůvodnění změny tarifního systému,
- příklady dopadů nového tarifního systému na odběratele elektřiny vysokého napětí (především průmyslové podniky).

Prezentovaná data umožňují pochopit základní princip nové tarifní struktury a kalkulovat potenciální dopady na některé konkrétní domácnosti. Hnutí DUHA s partnery na jejich základě provedlo první analýzu, jejíž výsledky najdete níže.

Základní princip nových tarifů: zaplat' vysoký paušál, spotřeba je vedlejší

Základní princip návrhu je jednoduchý: u ceny za distribuci elektřiny (která tvoří zhruba 50 - 60 % výsledné ceny elektřiny pro průměrnou domácnost) dochází:

- **k výraznému zvýšení stálé, paušální měsíční platby:** pro sazbu D02d (nejčastěji využívanou domácnostmi bez elektrického vytápění a ohřevu vody) jde o nárůst z 66 korun na 376 korun za měsíc a zároveň
- **k významnému snížení ceny za odebranou elektřinu:** pro sazbu D02d z 1 639 korun za MWh na 177 korun za MWh⁴.

Na první pohled je patrné, že navrhovaná změna se výrazně prodraží domácnostem, které spotřebovávají elektřinu méně. Vysoké paušální platby zaplatí spotřebitel vždy, platba za spotřebované množství elektřiny bude nově tvořit jen zlomek ceny za elektřinu. Při průměrné spotřebě v nejčastější sazbě D02d bude cena za distribuci (na fakturách zasílaných spotřebitelům bývá zpravidla uváděna jako *regulovaná platba související s dodávkou elektřiny*) nově tvořena z 89 % paušálními platbami (v jazyce ERÚ fixními náklady), které spotřebitel zaplatí bez ohledu na množství spotřebované elektřiny. Pro srovnání: dnes tyto fixní náklady tvoří pouze 15 % ceny distribuce a 85 % ceny závisí na

¹ <http://www.eru.cz/-/novy-tarifni-system-v-elektroenergetice-od-roku-2017>

² <http://www.eru.cz/cs/nova-tarifni-struktura>

³ program konference a tiskové konference zde: <http://novetarify.comenius.cz/program>

⁴ Obojí se týká regulované složky ceny vázané na dodávku elektřiny, složka ceny vázaná na silovou elektřinu se v důsledku nové tarifní struktury nemění (zůstává v kompetenci jednotlivých dodavatelů).

tom, kolik elektřiny domácnost spotřebuje. Proto na tento princip doplatí domácnosti, které spotřebovávají malé množství elektřiny. Naopak spotřebitelé s vysokou spotřebou zaplatí méně. Přestalo by tedy platit, že zákazník může svou nízkou spotřebou významně ovlivnit celkový účet za elektřinu.

Na změně vydělají domácnosti s nadprůměrnou spotřebou. Prodělají malé a úsporné domácnosti

Za předpokladu, že návrh nových tarifů bude schválen (a složka ceny vázaná na silovou elektřinu zůstane stejná - viz poznámka pod čarou), můžeme pro prezentovanou hodnotu jističe 3 x 25 A uvést následující příklady:

1) Domácnost využívající nejběžnější tarif D02d, tzv. jednotarif, tedy bez elektrického vytápění a ohřevu vody (dříve se používal termín „bez nočního proudu“)

- **Běžná domácnost**, která má průměrnou spotřebu odpovídající této sazbě, tedy 2 MWh za rok, zaplatí podle současných pravidel roční účet za elektřinu 10 203 Kč. Nová tarifní struktura jí nepřinese prakticky žádnou změnu, účet se zvýší o 11 Kč.
- **Malá či úsporná domácnost** s roční spotřebou 1 MWh (domácnosti s malým počtem členů, typicky studenti, penzisté, domácnosti singles či dvojic a další domácnosti nevybavené energeticky náročnými spotřebiči, jako jsou sušičky či klimatizace) zaplatí místo stávajících 5 980 Kč ročně nově 8 258 Kč, tedy o 2 278 Kč víc.
- **Domácnost s nadprůměrnou spotřebou**, která využíváním náročných spotřebičů (například sušička, filtrace vody pro bazén, klimatizace) spotřebuje ročně 3,5 MWh, naopak ušetří 3 389 korun (místo 16 537 Kč zaplatí 13 148 Kč ročně).

2) Domácnost využívající druhý nejčastější tarif D25d: dvoutarifová sazba s osmi hodinami nízkého tarifu pro domácnosti, které využívají elektřinu k ohřevu vody, případně akumulativnímu vytápění (dříve se používalo označení tarif s „nočním proudem“)

Návrh ERÚ počítá se zvýšením stálé měsíční platby ze 100 Kč na 297 Kč za měsíc. Cena za elektřinu odebranou ve vysokém tarifu se snižuje z 1 688 korun za MWh na 177 korun za MWh. Cena za elektřinu odebranou v nízkém tarifu se naopak zvýší z 34 na 148 korun za MWh.

- **Běžná domácnost**, která má průměrnou spotřebu odpovídající této sazbě, tedy 2 MWh ve vysokém a 2,5 MWh v nízkém tarifu, zaplatí podle současných pravidel roční účet za elektřinu ve výši 16 353 Kč. Podle návrhu nové tarifní struktury zaplatí 13 702 Kč, ušetří tedy 2 651 Kč.
- **Úsporná domácnost** se sazbou D25d a roční spotřebou 0,6 MWh ve vysokém a 1,25 MWh v nízkém tarifu (monitorovaná loňská spotřeba úsporné domácnosti: dva dospělí, dvě děti, bojler, elektrický sporák používaný mimo topnou sezónu, lednička, pračka, notebook, osvětlení úspornými zářivkami) zaplatí místo stávajících 7 444 Kč nově 8 474 Kč, tedy o 1 030 Kč za rok víc.
- **Domácnost s nadprůměrnou spotřebou** 2,5 MWh ve vysokém (odpovídá častému užívání energeticky náročných spotřebičů) a 3,5 MWh v nízkém tarifu (odpovídá

vysoké spotřebě teplé vody) ušetří ročně 4 218 Kč (místo 20 623 korun zaplatí 16 405 korun).

Na změně tarifů vydělají velké průmyslové podniky

Vedle domácností s nadprůměrnou spotřebou bude z nového systému těžit tato skupina velkoodběratelů elektřiny z hladiny vysokého a velmi vysokého napětí. Prezentace EGÚ uvádí, že u podniků s vícesměnným a nepřetržitým provozem dojde ke snížení plateb za elektřinu o 7 až 16 %. Je zřejmé, že tento propad bude muset někdo zaplatit. Vedle domácností s nízkou spotřebou půjde pravděpodobně o malé a střední podnikatele, ale i instituce typu škol.

Ohrožené skupiny spotřebitelů

1) Návrh nové tarifní struktury silně omezuje motivaci k efektivnímu využívání elektřiny

Například zákazníci, kteří v minulých letech ušetřili, protože se řídili radami energetických společností⁵, budou zpětně poškozeni. Nákup úsporných spotřebičů ztratí na atraktivitě. Nový systém placení naopak motivuje k pořizování energeticky náročných zařízení – typicky klimatizací. Největší část ceny na svém účtu za elektřinu totiž drtivá většina zákazníků nijak neovlivní svojí spotřebou: 75 – 90 % ceny za distribuci elektřiny zaplatí, ať už mu poběží (energeticky náročná) klimatizace nebo je dlouhodobě mimo domov a elektřinu fakticky neodebírání.

2) Na změnu tarifní struktury doplatí především malé domácnosti anebo domácnosti s nízkou spotřebou

Například matky samoživitelky, penzisté, studenti, mladé páry, vdovci a vdovy v důchodovém věku a všichni, kteří záměrně snižují spotřebu. Detaily a příklady viz výše.

3) Předložený návrh omezuje možnost spotřebitelů snižovat výdaje za elektřinu pomocí vlastních zdrojů, typicky střešních fotovoltaických elektráren (detaily níže)

4) Výrazně se prodraží elektřina rovněž majitelům rekreačních objektů

Například při spotřebě elektřiny 0,6 MWh v sazbě D02d s jističem 3x25 A půjde o zdražení o 3 184 korun za rok. Navíc končí možnost výběru sazby pro nízkou spotřebu (sazba D01d je bez náhrady zrušena).

5) S vysokou pravděpodobností lze předpokládat, že dalším poškozeným budou ostatní odběratelé ze sítí nízkého napětí – malí a střední podnikatelé, ale také školy a další veřejné budovy

Dosud zveřejněné údaje sice nezahrnují novou výši tarifu, který tito odběratelé využívají, ale s ohledem na příslib snížení plateb velkým firmám odebírajícím elektřinu vysokého napětí je vysoce pravděpodobné, že chybějící peníze budou muset dorovnat právě podnikatelé a školy. V případě schválení návrhu budou malí odběratelé s nízkou spotřebou dotovat snížení ceny elektřiny velkým průmyslovým firmám.

⁵ rady ČEZu: <http://www.cez.cz/cs/pro-zakazniky/chci-usetrit/na-cem-chcete-usetrit.html>,
rady E.Onu: <http://www.eon.cz/online/jakusetritzaenergie.php>

Možnost bránit se zdražení bude mít jen zlomek domácností...

Prezentace EGÚ uvádí jako možnost obrany domácnosti před zvýšením platby za elektřinu „optimalizaci velikosti jističe“. Má se tím na mysli snížení velikosti (tedy výměna) jističe. Konkrétně je navrhován přechod z 3 x 25 A na 1 x 25 A.⁶ Pravda je taková, že výměna jističů coby obrana proti zdražení elektřiny bude proveditelná jen u velmi malé části domácností: jističe v domácnostech byly navrženy tak, aby vyhovovaly požadavkům na spotřebiče. Důvody jsou následující:

- elektrikáři se při návrhu velikosti jističů v závislosti na vybavení domácnosti spotřebiči řídí normou (ČSN 33 21 30) a jističe tedy nelze libovolně snižovat,
- elektrikář při návrhu rozvodů v bytě či domě počítal s rovnoměrným zatížením všech tří fází – při přechodu na jistič 1 x 25 A bude při současném zapnutí bojleru a sporáku zbývat malá rezerva pro další spotřebiče (zjednodušeně řečeno, pokud už revizní technik povolí domácnosti snížení velikosti jističů, bude pravděpodobně třeba rychlovarná konvice vyhazovat pojistky),
- některé spotřebiče jsou vybaveny třífázovými motory (míchačka na beton, cirkulárka) a chce-li je domácnost nadále využívat, navržená výměna jističe nepřichází v úvahu. Třífázové připojení vyžadují také varné desky. I změnu sporáku kvůli výměně pojistek si domácnost samozřejmě rozmyslí.
- ve velké menšině případů ale jističe vyměnit za menší půjde. V tom případě si domácnosti musí připravit tisícovku až dvě – tolik stojí výměna jističů bez zásahu do rozvodů ve zdech. Pokud ale bude nutné rozkopat zdi a předělat rozvody, musí si domácnost připravit na rekonstrukci bytu až desítky tisíců korun.

Oslovení elektrikáři potvrzují, že snižování velikosti jističů v domácnostech nebude rozhodně možné provést plošně, jak tvrdí bude tvrdit ERÚ a že půjde jen o zlomek domácností. Většina postižených domácností proto nebude mít žádnou možnost se proti růstu ceny bránit.

V panelových domech ze 70. let byl s rostoucí vybaveností domácností pozorovatelný opačný trend - hodnoty jističů se zvyšovaly (viz například článek internetové poradny)¹ S rostoucím vybavením domácností elektrickými spotřebiči je naopak logičtější počítat do budoucna s určitou rezervou a ne jističe za každou cenu snižovat.

... ale naopak jednoduché to budou mít velké průmyslové podniky

V případě velkých průmyslových firem odebírajících elektřinu z vysokého nebo velmi vysokého napětí (domácnosti, malí podnikatelé či obecní budovy odebírají z nízkého napětí) bude možno ušetřit za elektřinu snížením tzv. rezervovaného příkonu. Energetické firmy mají poměrně dobrou představu o parametrech jejich připojení a spotřeby a bude snadné jim rezervovaný příkon změnit. Půjde o snadné, beznákladové nebo nízkonákladové opatření: fakticky jej firmy dosáhnou jen dohodou s dodavatelem elektřiny. Technické možnosti nabízí i řízení odběru v čase.

⁶ Logičtější přechod z jističe 3 x 25 A například na 3 x 20 A zatím nelze vyhodnotit (ceny pro 3 x 20 A nejsou k dispozici).

Soběstačnost díky fotovoltaice: ekonomická motivace klesá k nule

Podobně jako v případě všech ostatních cest ke snížení odběru elektřiny ze sítě (zejména úspornými spotřebiči) by nový systém plateb za elektřinu zhoršil také ekonomickou motivaci pro pořízení vlastního zdroje, typicky malé střešní fotovoltaické elektrárny.

Od konce roku 2013, kdy byla ukončena podpora zeleným bonusem, zůstala jediným ekonomickým motivem pro instalaci střešní fotovoltaické elektrárny úspora platby za elektřinu, kterou majitel díky vlastnímu zdroji neodebere ze sítě. Navrhovaná změna systému placení za elektřinu, kdy větší složka ceny nezávisí na spotřebě ale na paušálních platbách, výrazně prodlužuje návratnost nákupu fotovoltaiky.

Penalizační poplatky za fotovoltaiku na střeše

Kromě samotného znevýhodňujícího principu nových tarifů budou domácnosti využívající vlastní fotovoltaiku zároveň zatíženy vyšší fixní platbou - o 53 korun měsíčně, což za dvacet let životnosti představuje asi 13 tisíc (u malé elektrárny to představuje zdražení technologie o významných 15-20 %). V případě zdrojů nad 10 kW, které by mohly využívat například školy, je speciální fixní příplatek za fotovoltaiku ještě výrazně vyšší – 591 korun za měsíc. ERÚ tento penalizační příplatek zdůvodňuje odkazem na nutnost spravedlivého rozložení nákladů na distribuci. Není přitom znám důvod, že by spotřebitelé s fotovoltaikou představovali pro síť vyšší náklady.

Modelový příklad domácnosti s fotovoltaikou

Průměrná domácnost s celkovou spotřebou 2,5 MWh (jednotarif D02d), což je v praxi menší rodina, která má běžné spotřebiče, elektřinou netopí ani neohřívá vodu, má na střeše panely o výkonu 2 kWp. Zhruba 30% výroby z fotovoltaiky spotřebuje a zbytek dodá do sítě (za zanedbatelných 50 hal za kWh):

- pokud by neměla fotovoltaiku, platila by rodina za elektřinu 10 200. Díky fotovoltaice, kterou si pořídila, ale rodina dnes šetří 2 100 korun ročně a energetické firmě tak platí jen 8 100.
- pokud budou zavedeny nové tarify, bude platit energetické firmě 9 600 korun, takže oproti stavu, kdy by panely neměla, ušetří pouze 600 ročně. Pokud by platily nové tarify v době, kdy si panely rodina kupovala, skoro jistě by do výroby čisté elektřiny s návratností hluboko za životností panelů nešla.

Nesplníme ani slabé plány ministerstva průmyslu na růst malých, čistých zdrojů

Od začátku roku 2014 do září 2015 (poslední dostupný údaj) bylo nainstalováno celkem 34 MW fotovoltaických elektráren s výkonem do 10 kW. V posledních měsících se jiné fotovoltaické elektrárny prakticky neinstalují, naplnění Národního akčního plánu OZE (NAP OZE, který beztak hluboce podceňuje rozvoj OZE) v oblasti fotovoltaiky proto bude záviset na střešních instalacích do 10 kW. Dosažení instalovaného výkonu dle NAP OZE – 2375 MW do roku 2020 oproti aktuálním 2056 MW není proveditelné ani při současném tempu. Další snížení ekonomické atraktivity střešních fotovoltaických elektráren by vedlo k dalšímu

zpomalení sektoru. Dopad předloženého návrhu na fotovoltaické elektrárny je v příkrém rozporu s programovým prohlášením vlády⁷.

Paradoxem je, že jedním z důvodů pro Novou tarifní strukturu je obava z toho, že při výrazném rozšíření fotovoltaiky naroste cena elektřiny nízkopříjmovým domácnostem, které budou muset platit více kvůli tomu, že se budou skládat na údržbu distribuční sítě. Nová tarifní struktura ovšem rozvoj fotovoltaiky zbrzdí natolik, že nedosáhne ani malého zlomku predikované úrovně. Nízkopříjmovým domácnostem ale elektřinu zdraží právě nový systém tarifů.

Vysoká spotřeba v domácnostech plus stop pro malé zdroje přinese tlak na stavbu nových bloků v Temelíně a Dukovanech

Spotřeba elektřiny v domácnostech je v posledních deseti letech stabilní s tendencí k mírnému poklesu (v roce 2014 dosáhla úrovně 14 125 GWh, což je nejméně za posledních deset let, nejvyšší úroveň dosáhla v roce 2006 - 15 198 GWh, v ostatních letech se pohybovala mezi těmito hodnotami)⁸. Demotivace k úsporám by vedla k nárůstu spotřeby vyšší poptávkou po energeticky náročných spotřebičích a jejich levnějším provozem. Nižší bude naopak zájem o nové úsporné spotřebiče (typicky ledničky).

Očekávatelný růst poptávky bude ovšem dost možná sloužit jako argument pro výstavbu nových zdrojů (především nových reaktorů v Temelíně a Dukovanech) - podobně jako nárůst poptávky v důsledku nepovedené podpory elektrických přímotopů v polovině devadesátých let posloužil jako důvod pro dostavbu Temelína.

Další proces - způsob přípravy nových tarifů

Postup schvalování je v kompetenci Energetického regulačního úřadu (ERÚ), nelze tedy očekávat standardní proces připomínkování jako v případě zákonů. Předsedkyně ERÚ Alena Vitásková ovšem v tisku přislíbila, že veřejnost bude mít možnost se k navrženým tarifům vyjádřit. Zároveň deklarovala ochotu ke změnám na základě připomínek.⁹

Z dostupných informací vyplývá, že ERÚ chce nové tarify tři měsíce konzultovat s veřejností, k tomu zřídí speciální web. Výslednou podobu tarifů pak zveřejní ERÚ jako svůj cenový výměr. Ten bude muset být v souladu s platnými zákony i ministerskými vyhláškami. Nové tarify ale budou natolik velkým zásahem, že jejich výsledná podoba bude muset být promítnuta energetickými společnostmi do jejich podmínek pro zákazníky.

Doporučení Hnutí DUHA

Základní prezentovaný důvod pro změnu způsobu placení za elektřinu, kterým je optimalizace velikosti jističů a rezervovaného příkonu, má jistě svoje opodstatnění (předimenzované jističe a rezervované příkony znamenají pro provozovatele sítě náklady navíc). Změna by ovšem v žádném případě neměla zhoršit motivaci k efektivnímu hospodaření s elektřinou anebo k ohrožování soběstačnosti spotřebitelů pomocí malých

⁷ Programové prohlášení přímo říká: "Upravíme zákon o podporovaných zdrojích energie tak, aby nezatěžoval českou ekonomiku a domácnosti, ale využíval těch efektů z podporovaných zdrojů, které jsou vlastní České republice (např. podpora solárních panelů na střeších domácností a firem)." Návrh NTS podporu solárních panelů na střeších v případě fotovoltaiky likviduje.

⁸ Roční zpráva o provozu ES ČR 2014, ERÚ 2015

⁹ MF Dnes, 14. ledna 2016: Válka o cenu elektřiny

fotovoltaických elektráren. Hnutí DUHA proto navrhuje pro změnu tarifního systému následující limity:

- **Podíl paušální (fixní) složky ceny na roční platbě za distribuci elektřiny by neměl pro průměrnou spotřebu v žádné sazbě (například 2 MWh pro D02d) a pro žádnou využívanou hodnotu jističe překročit 30 % z celkové částky (před zdaněním)**

Současná výše podílu paušálních nákladů představuje u průměrné domácnosti 15-20 % ceny distribuce). V rámci 30 % limitu lze ještě motivovat spotřebitele k efektivnímu nakládání s elektřinou a změna tarifů bude sociálně spravedlivá. Podobnou výši paušálních poplatků platí například spotřebitelé v Německu a Rakousku.

- **Nezavádět speciální (penalizační) příplatek za vlastní zdroj elektřiny**

Poplatek výrazně zhoršuje ekonomickou motivaci pro pořízení vlastního zdroje, typicky malé střešní fotovoltaické elektrárny. Není znám důvod, že by spotřebitelé s fotovoltaikou představovali pro síť vyšší náklady a měli by tedy tento poplatek platit. Není známa evropská země, která by tento poplatek zavedla.

Kontakt

- Martin Mikeska, program Energie Hnutí DUHA, 603 780 670, martin.mikeska@hnutiduha.cz
- Karel Polanecký, program Energie Hnutí DUHA, 775 778 292, karel.polanecky@hnutiduha.cz
- Jan Piňos, média a komunikace Hnutí DUHA, 731 465 279, jan.pinos@hnutiduha.cz

V lednu 2016 vydalo Hnutí DUHA, Údolní 33, 602 00 Brno; Lublaňská 18, 120 00 Praha

www.hnutiduha.cz